

Posudek na disertační práci předloženou k obhajobě na Ústavu etnologie, studijní program Obecná teorie a dějiny umění a kultury, studijní obor Kulturologie, Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v listopadu 2014.

*Téma disertační práce: **Kvalita života a materialistická hodnotová orientace.***

*Doktorandka: **PhDr. Markéta Rendlová***

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Karel Hnilica, CSc.

Oponent: prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.

Autorka předkládá k posouzení disertační práci na vysoce aktuální a obtížně uchopitelné téma, jímž je kvalita života a změny v hodnotových orientacích lidí v posledních několika desetiletích. Konkrétně analyzuje vnímání kvality života ve vztahu k materialistické hodnotové orientaci a při této analýze se snaží uplatňovat interdisciplinární hledisko. Předložená práce v rozsahu 200 stran je rozdělena do 15 kapitol, z nichž 11 je teoretických a kapitola 12-14 je empirická. Těžištěm práce je tedy teoretická část, ale osobně si cením i zajímavých a dobře uspořádaných výstupů části empirické, která s první částí tvoří komplementární celek. Práci uzavírá 15 ti stránkový seznam citovaných odborných českých a především zahraničních zdrojů. Volba citovaných zdrojů svědčí o autorčině velmi dobré orientaci v dané problematice a o jejím skutečném hlubokém zájmu o dané téma.

Teoretická část posuzované práce se zaměřuje na 3 tematické celky. V prvním z nich se autorka snaží uchopit koncept kvality života. Pozornost věnuje především teoriím utilitarismu, hédonismu a aristotelovskému konceptu eudaimonie. V této souvislosti však autorka neopominula zmínit ani teorii sebedeterminace (Deci, Ryan). V druhém tematickém celku autorka propojuje materiální blahobyt s kvalitou života, popisuje teorie materialismu (materialismus jako osobnostní rys, materialismus jako konzumní hodnota, materialismus jako aspirace), zmiňuje výzkumy zaměřené na spotřební chování, na interkulturní zkoumání týkající se materialismu a kvality života. Osobně považuji za velmi zajímavé v této části pojednání na téma identita a vlastnění (str. 46). Autorce bych v této souvislosti doporučovala ještě více text doplnit o vývojově psychologická hlediska, i když chápu, že nebyla těžištěm posuzovaného textu. Také zmínka o pocitech jedince při ztrátě majetku ve vztahu k jeho identitě je z hlediska dnešní společnosti velmi aktuální (klimatické katastrofy, bezdomovci),

ale i ve vztahu k dobrovolnému vzdání se materiálních statků jako formě „očistění“ myslí a cestě k duchovním hodnotám. Oceňuji také subkapitulu zaměřenou na vliv reklamy na dětského konzumenta (str. 99) i pojednání o náchylnosti podléhat normativnímu chování v dospívání (str. 94). V mnoha částech textu autorka prokazuje dobré znalosti psychologie a to především psychologie sociální či psychologie osobnosti. Pokud by uvažovala o následné publikaci textu, považovala bych za žádoucí, ještě tyto zmíněné pasáže posílit, co do rozsahu.

Na stranách 109-117 rozpracovává vliv kultury na formování hodnot a cílů jedinců ve společnosti. Potěšilo mě, že autorka se v této části neomezuje pouze na práce a výzkumy Hofstede, jak bývá zvykem.

Třetí téma je věnováno materialismu jako společenské hodnotě dle politologa Ronalda Ingleharta. Osobně považuji tuto část posuzované disertační práce za těžiště celého textu. Jedná se o srozumitelné a inteligentní pojednání, ve kterém autorka cituje bohaté odborné zdroje a kde je patrné její dobré porozumění Ingelhartovu klíčovému předpokladu, že materialistické hodnoty (sociální řád a pořádek, společenská stabilita, ekonomická prosperita) jsou v prosperujících a stabilních společnostech vystřídávány postmaterialistickými hodnotami (orientace na osobní svobodu, možnost seberealizace, možnost podílet se na řízení společnosti). V této souvislosti bych ráda položila otázku k obhajobě.

Proč si autorka zvolila právě Ingelhartovu koncepci k detailnější analýze? Byla důvodem její provázanost s následným zaměřením empirického zkoumání autorky, blízkost s vlastními hledisky autorky, či její respekt k jedinečnosti jednotlivých kultur? Nebo to byl její věhlas?

V empirické části práce autorka testuje několik hypotéz, které vyvodila z popisovaných teoretických konceptů uvedených v první části práce. Pro jejich ověřování použila databáze (WVS - World Values Survey), kde měla k dispozici cca 100 000 respondentů z cca 70 zemí světa. Zaměřila se na proměnné týkající se kvality života a determinant kvality života. Získané výsledky jsou vysoce zajímavé, ale domnívám se, že autorka mohla jednotlivé výsledky komentovat obsáhleji a méně lakonicky, což se týká i části diskuse. Možná se tak dělo ve snaze nespekulovat příliš?

K empirické části bych autorce položila dvě otázky:

- 1. Mohla by objasnit, na jakých odborných východiscích formulovala hypotézu 2, týkající se spokojenosti žen ve vazbě na etapu jejich života (str. 146)?*

2. *Mohla by objasnit, jak mám chápat obrat (str. 148) „ míra autonomie na úrovni států“ (jedná se o autonomii státu jako takového v systému jiných uskupení, příkladně EU, nebo o autonomii jedince, která je mu státem umožněna)?*

K posuzovanému textu mám ještě několik spíše formálních připomínek:

Překlepy, příkladně na str. 43 (chudší~~ch~~ zemí), str. 180 (společnosti postmaterialistické)

Zvětšit tabulky tak, aby byly čitelné nebo je uvést do přílohy (str. 153, 164)

Při prvním uvedení zkratky v textu ji vysvětlit čtenáři (str. 134 tab. – WVS)

V případě následné publikace disertační práce či jejích částí doporučuji doplnit k textu seznam použitých zkratek.

Celkově lze shrnout, že předložená práce svědčí o velmi dobré orientaci autorky v daném tématu a o její snaze uchopit ho komplexně a interdisciplinárně. Práce je svým tematickým zaměřením vysoce aktuální a splňuje svým obsahem i formou požadovaná kritéria pro disertační práce. **Práci hodnotím kladně a doporučuji ji k obhajobě.**

V Praze 17.11.2014

Lenka Šulová